

Mitologia i Religió

Codi: 104214
Crèdits: 6

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
2503702 Ciències de l'Antiguitat	OT	4	0

Professor/a de contacte

Nom: Joan Pages Cebrian

Correu electrònic: joan.pages.cebrian@uab.cat

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: català (cat)

Grup íntegre en anglès: No

Grup íntegre en català: Sí

Grup íntegre en espanyol: No

Prerequisits

PRÈVIA: En aquesta guia docent s'utilitza el gènere gramatical sense cap relació amb la distinció de sexes, d'acord amb els usos i normes de la llengua catalana i del sentit comú. Així per exemple, quan es parla de déus i herois, s'hi inclou tots els personatges que poden ser designats amb aquests denominatius sense distinció de sexe, raça, nacionalitat ni cap altra consideració que pogués establir cap mena de categoria que no estigui continguda en la semàntica del terme.

L'assignatura no pressuposa coneixements previs per part dels alumnes però serà convenient que ja estiguin familiaritzats amb els mites grecs a nivell bàsic. Es treballarà sobre documents en grec i, ocasionalment, en llatí, però se'n facilitarà la traducció perquè l'assignatura pugui ser seguida també per alumnes que no tinguin prou domini de les llengües antigues.

Objectius

La mitologia i la religió estan vinculades en les societats antigues d'una manera tan estreta que sovint és difícil destriar allò "religiós" d'allò "profà". La vida era mite i religió i les creences i ritus penetraven tots els àmbits de la vida privada i pública dels pobles antics. Grècia fou especialment prolífica en la creació d'un univers mitològic ric i complex que cal conèixer a fons si hom vol aprofundir en l'estudi dels textos grecs, la literatura, la història i la societat gregues, així com la filosofia i la política. Aquesta dimensió interdisciplinària és imprescindible per a una bona formació en Humanitats en general, i en Estudis Clàssics en particular. En els textos literaris grecs (i llatins), doncs, el mite, el culte i els ritus són omnipresents, fins a tal punt que és impossible assolir una capacitat escaient d'interpretació sense el coneixement de tot aquest marc de referències mítico-culturals. D'altra banda, al llarg dels darrers cinquanta anys s'han fet avenços notables en aquest camp. Amb el concurs de disciplines diverses com l'antropologia, la psicologia i la sociologia la comprensió a què estem arribant del sentit del mite i el ritu grec i la seva incidència en l'individu, la família i la societat, fan d'aquesta disciplina una de les més atractives per a qualsevol estudiant que aspiri a un coneixement en profunditat que depassi l'enfocament tradicional, potser més atent a l'anècdota mitològica i a les seves diverses interpretacions simbòliques i iconogràfiques.

Ens proposem dos objectius generals:

1. Fer una reflexió a l'entorn del mite i la seva relació amb el ritual des de perspectives diverses.
2. Dur a terme una anàlisi crítica de documents textuais i iconogràfics.

Competències

- Comprendre i interpretar l'evolució de les societats antigues de la Mediterrània -des de la civilització egípcia fins el desmembrament de l'Imperi romà d'Occident- a partir de l'anàlisi de les realitats política, històrica, social, econòmica i lingüística.
- Expressar-se oralment i per escrit en el llenguatge específic de la història, de l'arqueologia i de la filologia, tant en les llengües pròpies com en una tercera llengua.
- Que els estudiants hagin desenvolupat aquelles habilitats d'aprenentatge necessàries per emprendre estudis posteriors amb un alt grau d'autonomia.
- Que els estudiants puguin transmetre informació, idees, problemes i solucions a un públic tant especialitzat com no especialitzat.

Resultats d'aprenentatge

1. Analitzar críticament les fonts antigues.
2. Aplicar els principis de la retòrica antiga al discurs oral i escrit en la llengua pròpia.
3. Buscar, seleccionar i gestionar informació de manera autònoma tant en fonts estructurades (bases de dades, bibliografies, revistes especialitzades) com en informació distribuïda a la xarxa.
4. Elaborar un discurs organitzat i correcte, oralment i per escrit, en la llengua corresponent.
5. Establir relacions entre ciència, filosofia, art, religió, política.
6. Explicar les característiques principals de la idiosincràsia grega.

Continguts

BLOC I: GENERALITATS

1. Introducció al mite i la religió gregues
2. Els mites
3. Les pràctiques de culte. Els rituals. Tipologia ritual
4. Espais sagrats: santuaris.

BLOC II: LA RELIGIÓ OLÍMPICA

5. Introducció a la religió olímpica: déus, herois i altres divinitats
6. Zeus, Hera i herois relacionats
7. Posidó, Atena i herois relacionats
8. Apol·lo, Àrtemis i herois relacionats
9. Afrodita, Hermes i altres divinitats i herois relacionats.
10. Dionís i el dionisisme.

Metodologia

La metodologia docent d'aquesta assignatura consistirà a combinar les explicacions teòriques de cadascun dels temes amb comentaris de documents textuais i iconogràfics que serveixin per a il·lustrar i aplicar els coneixements adquirits i, el que és més important, per a conèixer les fonts d'aquests coneixements.

Al llarg del curs es facilitarà una selecció de textos per a treballar a classe. Se'n podran afegir altres de complementaris, en funció de les necessitats i els interessos dels estudiants.

Els alumnes, per grups, triaran un tema d'entre els que es proposaran i en faran un resum per escrit, una breu selecció de textos i imatges per comentar i una exposició a classe amb el mateix format de les classes ordinàries. Els resums de cada tema seran supervisats pels professors, se'n facilitarà còpia a la resta del grup i serà matèria avaluable en el segon parcial.

Proposta de temes per als treballs (els alumnes n'hauran de triar un, o bé proposar-ne un de diferent):

Cultes místics:

1. El mite d'Orfeu i l'Orfisme
2. Concepcions òrfiques: la immortalitat i transmigració de l'ànima
3. Cosmogonies òrfiques i la seva relació amb la Teogonia d'Hesíode
4. Cultes i iniciacions místiques: Eleusis, Cíbele, els Cabirs, etc.
5. Ritus agraris i Dionísies urbanes
8. Dionís òrfic

Mites i cultes dels herois

7. El culte dels herois: problemàtica
8. Mites i culte heroics
9. Pèlops, Hipòlit, Jacint, Hèracles, Aquil·les i Ifigènia

Ritus de transició

10. Ritus del cicle de la vida
11. Iniciacions i ritus de pas: Brauron i l'arktea
12. Cultes fluvials, travestisme, ekdysia
13. Aquil·les a Esciros
14. L'agogé espartana i cretesa
15. Iniciació homoeròtica: els mites de Ganimedes i Pèlops

Mites i ritus de purificació

16. Concepcions d'impuresa i purificació. Ritus de purificació
17. Els casos d'Odisseu i Orestes
18. Mites de sacrificis humans: Ifigènia
19. El boc expiatori (farmakós)
20. Katapontismós: Faetont, Hipòlit, Mirtíl i Ino-Leucòtea, etc.
21. La fundació de colònies com a ritus de purificació.

Nota: es reservaran 15 minuts d'una classe, dins del calendari establert pel centre/titulació, perquè l'alumnat empleni les enquestes d'avaluació de l'actuació del professorat i d'avaluació de l'assignatura/mòdul.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Exposició de temes d'acord amb la programació de l'assignatura	32	1,28	1, 3, 4, 5, 6
Participació en discussions	15	0,6	2
Tipus: Supervisades			
Exposició oral	14,5	0,58	1, 2, 5
Treball cooperatiu	15	0,6	1, 3
Tipus: Autònomes			
Lectura de bibliografia	25	1	3
Recerca de material	20	0,8	3

Avaluació

La qualificació final de l'assignatura serà la mitjana entre

- Exposició oral d'un tema (30%)
- 1r examen parcial (35%)

- 2n examen parcial (35%)

És important que l'estudiant tingui en compte que l'avaluació contempla l'assistència regular a classe i la realització i el lliurament de les activitats proposades a classe en els terminis establerts. La no assistència continuada sense justificar i el fet de no lliurar les activitats dins del termini establert pressuposen la pèrdua del dret a l'avaluació continuada.

Es considerarà "No presentat" l'alumne que no hagi realitzat cap de les proves escrites.

A la revaluació, l'estudiant podrà recuperar la nota corresponent als dos exàmens parcials i a l'exposició oral. Si la nota d'alguna de les parts reavaluables és inferior a 3, caldrà recuperar-la, tot i que la nota mitjana de l'assignatura quedi aprovada.

La revaluació només es podrà fer en cas que els exàmens parcials o l'exposició oral estigui suspesos i la nota mitjana de l'assignatura sigui inferior a un 5, o bé si alguna d'aquestes proves no s'ha pogut realitzar en el seu moment per un motiu que es pugui justificar amb un document oficial.

Només es podrà canviar una data d'una activitat d'avaluació si l'absència o la no entrega es pot justificar amb un document oficial.

En cas que les proves no es puguin fer presencialment s'adaptarà el seu format (mantenint-ne la ponderació) a les possibilitats que ofereixen les eines virtuals de la UAB. Els deures, activitats i participació a classe es realitzaran a través de fòrums, wikis i/o discussions d'exercicis a través de Teams, etc. El professor o professora vetllarà perquè l'estudiant hi pugui accedir o li oferirà mitjans alternatius, que estiguin al seu abast.

En cas que l'estudiant realitzi qualsevol irregularitat que pugui conduir a una variació significativa de la qualificació d'un acte d'avaluació, es qualificarà amb 0 aquest acte d'avaluació, amb independència del procés disciplinari que s'hi pugui instruir. En cas que es produeixin diverses irregularitats en els actes d'avaluació d'una mateixa assignatura, la qualificació final d'aquesta assignatura serà 0.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Exposició oral	30	25,5	1,02	1, 2, 3, 4, 5, 6
primer examen parcial	35	1,5	0,06	1, 4, 6
segon examen parcial	35	1,5	0,06	1, 4, 6

Bibliografia

[En negreta els manuals i obres de consulta especialment recomanats]

Diccionaris i obres de consulta

Aghion, I. et alii. 1997. *Guía iconográfica de los héroes y dioses de la antigüedad*. Madrid.

Bonnefoy, I. (ed.) 1981. *Dictionnaire des mythologies et des religions des sociétés traditionnelles et du monde antique*. Paris.

Grimal, P. 2008. *Diccionario de mitología griega i romana*. Barcelona

Harrauer, C., Hunger H. 2008. *Diccionario de mitología griega y romana con referencia sobre la influencia de los temas y motivos antiguos en las artes plásticas, la literatura y la música de Occidente hasta la actualidad*. Barcelona

LIMC = DD.AA. 1981-. *Lexicon iconographicum mythologiae classicae*. Zürich.

Ogden (ed.) 2007. *A Companion to Greek religion*. Malden.

Olalla, P. 2001. *Atlas mitológico de Grecia*. Atenes.

Price S. (ed.), 2004. *The Oxford dictionary of classical myth and religion*. Oxford.

Roscher, W. (ed.) 1884-1937. *Ausführlichen Lexicon des Griechischen und Römischen Mythologie*. Leipzig.

ThesCRA = *Thesaurus cultus et rituum antiquorum* Los Angeles-Basel 2004.

Woodward (ed.) *The Cambridge companion to greek mythology*. Cambridge.

Bibliografia general

Bernabé Pajares, A. 2008. *Dioses, héroes y orígenes del mundo: lecturas de mitología*. Madrid.

- Bremmer, J. 1994. Greek religion. Oxford.
- Burkert, W. 1985. Greek religion archaic and classical. Oxford. (També en versió en castellà: Religión griega arcaica y clásica)
- Buxton, R. 2004. Todos los dioses de Grecia. Madrid.
- Buxton, R. 2000. El Imaginario griego. Los contextos de la mitología. Madrid.
- Chirassi Colombo, I. 2005. La religión griega: dioses, héroes, ritos y misterios. Madrid.
- Delattre, C. 2005. Manuel de mythologie grecque. Bréal.
- Díez de Velasco Abellán, Francisco P. 1998. Lenguajes de la religión: mitos, símbolos e imágenes de la Grecia. Madrid.
- E Kroth, G. 2002: The Sacrificial Rituals of Greek Hero Cults in the Archaic to the Early Hellenistic Periods, Kernos, supl. 2, Lieja.
- Gantz, T. 1993. Early Greek myth : a guide to literary and artistic sources. Baltimore.
- García Gual, C. 2007. Introducción a la mitología griega. Madrid.
- Gómez i Cardó, P. 1997. La Religió i els déus dels grecs. Barcelona.
- Graf, F. 1993. Greek mythology: an introduction. Baltimore.
- Kirk, G. S. 1971. Myth : its meaning and functions in ancient and other cultures. Cambridge.
- Larson, J. 2007. Ancient Greek cults : a guide. New York.
- Nilsson, M. 1980. A History of Greek religion. Westport.
- Parker, R. 1996. Athenian religion : a history. Oxford.
- Redondo, J. 2006. Introducció a la religió i la mitologia gregues. València.
- Rice, D. G. 1979. Sources for the study of Greek religion Missoula.
- Vernant, J. P. Vidal-Naquet, P. 2002. Mito y tragedia en la Grecia antigua. Barcelona.
- Vernant, J. P. 1990. Mythe et religion en Grèce ancienne. Paris.
- Vernant, J. P. 2000. L'Univers, els déus, els homes. Barcelona.

Programari

Moodle